

LBRIS

We know
books

IDILĂ PE UN TURN

THOMAS HARDY

Traducere din limba engleză și note
ANTOANETA RALIAN

LITERA

București

I

Intro după-amiază de iarnă timpurie, limpede, dar nefriguroasă, la vremea când lumea vegetală arată ca un vâlmășag de schelete printre coastele cărora se strecoară raze jucăușe de soare, o trăsură luxoasă se opri la poalele unui deal din Wessex. În locul unde șoseaua Melchester, pe care venise trăsura, se întâlnește cu drumul ce duce spre un parc aflat la mică distanță.

Valetul coborî și se îndreptă spre doamna aflată în trăsură, o tânără de vreo douăzeci și opt sau douăzeci și nouă de ani. Doamna contempla, prin spărtura unui gard viu, fâșia de câmp ondulat ce se așternea în față. Făcu o observație care-l determină și pe valet să se uite în aceeași direcție.

Priveliștea cea mai bătătoare la ochi ce li se înfățișa din acel punct, în mijlocul întinderii, era o colină circulară, izolată, nu foarte înaltă, ce forma însă un puternic contrast cromatic cu vastul teren arabil din jur, întrucât era acoperită cu o pădure de brazi.

Copacii erau toți de aceeași vârstă și de aceeași înălțime, așa încât vârfurile lor schițau întocmai conturul delușorului pe care creșteau. Dar micul relief înveșmântat în brazi se mai deosebea de restul peisajului și prin faptul că purta în creștet un turn, de forma unei coloane clasice, care, deși era pe jumătate îngropat în plantație, se înălța destul de mult deasupra creștelor copacilor. Asupra acestui turn se opriseră privirile doamnei și ale valetului.

– Și deci nu e nici un drum care să ducă până acolo? întrebă tânăra.

– Locul în care ne aflăm acum e punctul cel mai apropiat până unde poate ajunge trăsura, doamnă.

– Atunci, să ne întoarcem acasă, spuse ea după o clipă de gândire.

Și trăsura își văzu mai departe de drum. Câteva zile mai târziu, aceeași doamnă, în aceeași trăsură, trecu din nou prin același loc. Și din nou privirile ei se întoarseră spre turnul ce se înălța în depărtare.

– Nobbs, se adresă doamna către vizitiu, n-ai putea să străbați câmpul ăsta, ca să ne apropiem cât mai mult de marginea plantației unde se află coloana?

Vizitiul măsură din priviri întinderea.

– Uitați-vă ce e, doamnă, pe vreme uscată, să zic c-am mai putea înainta șontâc-șontâc până acolo, tăind pe la Five-and-Twenty Acres. Dar acuma, după câtă ploaie a căzut, pământul e așa de năclăit și de chiftit, încât n-ar fi deloc înțelept să încerc.

– Poate că nu, răspunse doamna cu nepăsare. Dar ține, te rog, minte să o faci când s-o mai zvânta.

Și din nou trăsura își văzu de drum, iar doamna nu-și dezlipi privirile de pe porțiunea de deal, cu copacii albaştrii care-l înfășurau și cu coloana care se sumețea în vârf, până când acestea nu-i dispărură din raza vizuală.

S-a scurs o bună bucată de vreme până să cuteze doamna să facă o nouă plimbare cu trăsura pe acolo. Era luna februarie; pământul se uscuse, deși vremea și decorul campestru erau foarte asemănătoare cu cele de la începutul iernii. Silueta

familiară a turnului îi reaminti că, în sfârșit, se ivise un prilej prielnic pentru a-l cerceta mai îndeaproape. După ce îi dădu dispoziții vizitiului, trăsura porni încet, hurducându-se pe drumul accidentat.

Cu toate că turnul era împlântat în domeniul strămoșesc al soțului ei, doamna nu-l vizitase niciodată, din pricina așezării lui atât de izolate și a terenului atât de greu de străbătut. Drumul până la poalele dealului era anost și plin de hârtoape, dar când ajunse la capăt, coborî și porunci ca trăsura să se întoarcă fără ea pe câmpul bolovănos și s-o aștepte la marginea cea mai apropiată a șoselei, după care porni să urce pe sub copaci.

Coloana i se înfățișa acum mult mai grandioasă decât îi apăruse văzută din șosea, sau din parc, sau de la fereastra din Welland House, reședința ei destul de apropiată, de unde o privise de sute de ori, fără să-i fi deșteptat însă suficient interes pentru a-i investiga detaliile. Turnul fusese zidit în secolul al XVIII-lea ca monument în memoria străbunicului soțului ei, un ofițer respectabil, căzut în războiul american pentru independență, iar lipsa de interes a doamnei se datora în bună parte relațiilor cu acest soț, despre care vom vorbi mai departe. Ceea ce o adusese acum aici nu era decât simpla dorință de a întreprinde ceva mai deosebit – o dorință cronică a vieții ei ciudat de singuratece. Se afla într-o dispoziție în care ar fi fost gata să îmbrățișeze orice ar fi izbutit să-i risipească în oarecare măsură acel *ennui*¹. Ar fi întâmpinat cu plăcere până și o nenorocire.

Auzise că din vârful turnului poți avea o vedere panoramă asupra a patru comitate. Și hotărâse să-și acorde azi atâta bucurie câtă îți poate oferi perspectiva a patru comitate.

Creasta împădurită a dealului fusese cândva (conform părerii unor specialiști în istoria antică) o veche tabără romană, dacă nu (așa cum susțineau alții) o veche poziție de apărare britanică sau (după cum jura restul cărturarilor) o veche curte saxonă a Witenagemote² – cu rămășițe ale unui *vallum*³

¹ Plictis (în limba franceză în original)

² Consiliul suprem al Angliei în timpurile anglo-saxone

³ Zid de apărare roman (în limba latină în original)

exterior sau interior, și o potecă șerpuită, ușor de urcat, undu-
ind până la marginile povârnite ale zidului.

Acele de brad acopereau drumul cu un covor moale și, din
când în când, câte un rug de mure astupa spațiile dintre trun-
chiuri. Nu după mult timp, tânăra se pomeni la baza coloanei.

Monumentul fusese construit în stilul arhitectural clasic
toscan și era un turn gol pe dinăuntru și cu trepte interioare.
Atmosfera sumbră și solitudinea care te învăluiau când te aflai
la baza turnului erau într-adevăr impresionante. Suspinul co-
pacilor din jur era mai răscolitor în acest loc; tulpinile subțiri
și drepte, legănate de briză, măsurau parcă secunde, ca niște
pendule răsturnate; câteva crengi sau rămurele măturau, foș-
nind, zidul, sau trosneau, frecându-se una de alta. Sub nivelul
vârfului care se ivea dintre brazi, zidăria era pătată de licheni
și de mucegai, pentru că soarele nu răzbea niciodată prin acest
giulgiu fremătător de vegetație albăstrie. În șanțurile dintre
pietre creșteau petice de mușchi și, ici-colo, insecte iubitoare
de întuneric gravaseră pe mortar forme lipsite de orice înțeles
sau stil omenesc, dar sugestive în ciudățenia lor. Dincolo de
vârfurile brazilor însă, lucrurile stăteau altfel: coloana se înălța
cătrel cer, luminoasă și veselă, de nimic împiedicată, curată și
poleită de soare.

Locul era arareori vizitat, poate cu excepția sezonului de
vânătoare. Raritatea intruziunilor umane era vădită de labirin-
tele urmelor de iepuri, de penele răzlețe ale păsărilor, de pieile
năpârlite ale reptilelor și de cărăruile bătătorite de veverițe de-a
lungul și de-a latul trunchiurilor. Simplul fapt că plantația de
brazi era o insulă în mijlocul unui câmp arabil explica în bună
măsură lipsa de vizitatori. Puțini dintre cei neobișnuiți cu ase-
menea locuri își pot da seama de efectul izolator al unui câmp
lucrat, când nu se ivește necesitatea imperioasă de a-l traversa.
Colina aceasta rotundă, îmbrăcată în conifere și rugi de mure,
implantată în centrul unui câmp arabil de vreo patruzeci sau
cincizeci de acri, era probabil mai rar vizitată decât ar fi fost o
stâncă răsărită în mijlocul unui lac de aceeași întindere.

Tânăra noastră înconjură coloana și descoperi în partea
opusă ușa prin care se pătrundea în interior. Vopseaua, dacă

existase vreodată, fusese cu totul spălată de pe lemnul ușii, iar pe suprafața putredă a scândurilor se prelinseseră broboane de lichid ruginit de la cuie și balamale, adunându-se în pete roșii-atice. Deasupra ușii se găsea o placă de piatră pe care fuseseră, pare-se, gravate niște litere sau niște cuvinte; iar inscripția, oricum o fi sunat ea, fusese complet tencuită de o masă de licheni.

Și iată în fața ei această piesă arhitectonică, ridicată în năzuința de a immortaliza în chipul cel mai vizibil și de neșters amintirea unui om. Numai că întreaga înfățișare a monumentului îți sugera doar uitarea. După toate probabilitățile, nici măcar o duzină de oameni din ținut nu mai cunoșteau numele persoanei comemorate și poate că nimeni nu avea habar dacă turnul e gol pe dinăuntru sau compact, ori dacă exista sau nu vreo tăblie care să indice data și scopul construcției. Ea însăși, care de cinci ani de zile locuise la o distanță de maximum o milă de această coloană, nu se apropiase de ea până în acest moment.

Șovăi puțin, dar constatând că ușa nu era încuiată, o împinse cu piciorul și pătrunse în interior. Pe o treaptă văzu o bucată de hârtie de scris, care-i atrase atenția prin faptul că părea nouă. Deci, în ciuda presupunerilor ei, exista o ființă umană care cunoștea locul. Dar cum bucată de hârtie era nescrisă, nu-i putu oferi nici un indiciu; totuși, simțindu-se proprietara acestei coloane ca și a întregului ținut din jur, nevoia de a-și afirma dreptul de posesiune a fost suficientă pentru a o îmboldi să meargă mai departe. Scara era luminată prin ferestrele înguste tăiate în zid, așa încât nu i-a fost greu să ajungă în vârf, mai ales că treptele nu erau tocite. Ușița care ducea pe acoperiș era deschisă și, când aruncă o privire, avu în fața ochilor un spectacol interesant.

În mijlocul acoperișului plat, de metal, al coloanei, se afla un tână, așezat pe un scăunel. Privea printr-un telescop mare, plasat pe un trepid. Prezența lui era atât de neașteptată, încât doamna făcu un pas îndărăt, retrăgându-se în umbra ușii. Singurul efect pe care zgomotul pașilor ei îl avu asupra tână-rului fu un gest nervos al mâinii acestuia, menit să o împiedice să-l întrerupă, gest pe care-l făcu fără să-și dezlipească ochiul de pe lentila instrumentului.

Nemișcată pe locul unde se găsea, doamna cercetă înfățișarea individului care părea să se simtă atât de acasă într-o clădire ce-i aparținea, incontestabil, ei. Era un tânăr ce ar putea fi caracterizat, pe bună dreptate, printr-un cuvânt pe care cronicarul acestor întâmplări nu dorește să-l folosească în legătură cu el, preferând să-l rezerve pentru zugrăvirea persoanelor de sex opus. A spune în zilele noastre despre un bărbat că este frumos nu înseamnă să-i provoci o mare fericire și nici să-i conferi creditul pe care l-ar fi implicat asemenea afirmație în timpurile miturilor greco-romane. Dimpotrivă, reacția lui ar fi contrarie, o atare caracterizare făcându-l să se simtă cel puțin stânjenit. De obicei, tânărul frumos se balansează atât de primejdios pe muchia devenirii unui filfizon care, la rândul lui, e gata să devină un Lothario sau un Don Juan printre fecioarele din jur, încât pentru o onestă înțelegere a eroului nostru se cuvine să subliniem și să fiți și dumneavoastră convinși de sublima sa lipsă de preocupare pentru propriu-i aspect fizic sau pentru înfățișarea celorlalți.

Așa cum era, băiatul ședea acolo în vârful turnului. Soarele îi lumina din plin fața; pe creștet purta o tichie de catifea neagră, de sub care i se revărsa părul ondulat, de un blond strălucitor, ce-i puneă în valoare obrajii rumeni.

Avea acel ten cu care Rafael înflorește figura tânărului fiu al lui Zacharia¹ – adică o piele care, deși netedă, e departe de suavitatea virginală, sugerându-ți că s-a lăsat bătută de soare și de vânt. Trăsăturile erau îndeajuns de puternic conturate încât să zădărnicească prima impresie a privitorului, anume că fața lui semăna cu aceea a unei fete. Alături de tânăr se găsea o măsuță de stejar, și în fața lui, telescopul.

Vizitatoarea avu destul timp la îndemână pentru a face toate aceste observații; constatări cu atât mai frapante cu cât ea însăși aparținea unui gen total deosebit. Avea un păr negru ca miezul de noapte, ochii de aceeași nuanță profundă, iar tenul ei vădea acea prospețime menită să contrasteze cu un colorit atât de

¹ E vorba de figura lui Ioan Botezătorul care apare într-unul din ciclurile de Madone ale lui Rafael.

sumbru. În timp ce continua să se uite la bărbatul frumos din fața ei, care parcă nici n-ar fi cunoscut o lume a realităților, un val cald, iscat de un temperament înflăcărat, i se răspândi în tot trupul; un observator priceput ar fi putut ghici că în vinele ei curgea un sânge meridional.

Dar nici măcar interesul stârnit de tânăr nu-i putu reține pentru multă vreme atenția, și cum bărbatul nu dădea vreun semn c-ar dori să se desprindă de instrument, rupse ea tăcerea:

– Ce vezi acolo? Se întâmplă ceva pe undeva?

– Da, o adevărată catastrofă, murmură el în mod automat, fără să se întoarcă.

– Ce anume?

– Un ciclon în Soare.

Doamna păstră tăcerea, ca și cum încerca să măsoare grozăvia acestui eveniment la scara vieții pământeste.

– Și o să aibă vreo urmare pentru noi, aici? Întrebă în cele din urmă.

Tânărul păru să-și fi dat, în sfârșit, seama că îi vorbea cineva neobișnuit; se întoarse și tresări.

– Vă cer iertare, spuse el, credeam că e o rudă a mea care a venit să vadă ce-i cu mine. Pică adeseori pe la ora asta.

Continuă să o privească pe doamnă și uită cu totul de Soare, sub impactul aceluia fluid reciproc care se materializează în expresia fețelor. Unei tinere foarte brune și a unui tânăr cu păr cânepiu.

– Nu vreau să-ți întrerup studiul, spuse ea.

– O, nu, protestă el, întorcându-și din nou privirile spre telescop.

Fața lui își pierduse însuflețirea pe care i-o stârnise prezența ei și devenise iar imuabilă ca o statuie, deși seninătatea repaosului meditativ se îmbinase o clipă cu sensibilitatea vieții. Expresia întipărită acum pe fața lui era aceea de venerație. S-ar fi putut spune, nu pe nedrept, că venera Soarele. Din gama de intensități ale acestei idolatrii, ivite odată cu prima faptură umană care a văzut astrul luminos scăpătând spre asfințit, așa cum îl vedea acum și tânărul nostru, cea încercată de el în aceste momente nu era dintre cele mai slabe. Se simțea prins în ceea

ce s-ar putea numi o foarte pură și conștientă formă a acestei adorații primare și firești.

– Dar nu ați dori să priviți și dumneavoastră? o invită el. E un fenomen care apare o dată la doi-trei ani, deși s-ar putea să aibă loc și mai frecvent.

Doamna consimți, se uită prin lentila adăpostită și văzu o masă învolburată în centrul căreia globul orbitor părea dezgolit până la miezul lui. Era o privire aruncată într-o vâlvătaie de foc, izbucnită într-un loc unde nimeni nu ajunsese și nu avea să ajungă vreodată.

– E lucrul cel mai straniu pe care l-am văzut în viața mea, spuse ea. Apoi mai aruncă o privire, după care, mirându-se cine o fi omul din turn, îl întrebă:

– Vii adeseori aici?

– În fiecare noapte senină și de multe ori și în timpul zilei.

– Da, noaptea. Ce frumos trebuie să fie cerul văzut de aici!

– E mai mult decât frumos.

– Zău? Și ai luat cu totul în stăpânire această coloană?

– Cu totul.

– Dar e coloana mea, răspuse ea cu o severitate zâmbitoare.

– Atunci sunteți Lady Constantine, soția absentului Sir Blount Constantine?

– Sunt Lady Constantine.

– A, în cazul acesta sunt de acord că e proprietatea Înălțimii Voastre. Dar, Lady Constantine, îmi veți îngădui să închiriez de la dumneavoastră acest turn, pentru o bucată de vreme?

– L-ai și luat în primire, indiferent de îngăduința mea. Oricum, în interesul științei, socotesc că e recomandabil să-ți continui stăpânirea. Presupun că nimeni nu-ți cunoaște adăpostul.

– Aproape nimeni.

După aceea, o pofti să înainteze câțiva pași și îi arătă câteva dispozitive ingenioase menite să-i ferească aparatele.

– Nimeni nu se apropie vreodată de această coloană, obeliscul Rings-Hill, cum i se spune pe aici, continuă el, și când am venit eu pentru prima dată, picior de om nu-i călcase pragul de vreo treizeci sau patruzeci de ani. Scara era năpădită de

cuiburi de stâncuțe și ghemotoace de pene, și mi-a dat de furcă până s-o curăț.

– După câte știu, turnul a fost întotdeauna încuiat.

– Da, adevărat. Dar când a fost construit în 1782, cheia a fost încredințată străbunicului meu, ca s-o păstreze în eventualitatea că cineva ar dori să viziteze monumentul. El locuia în căsuța de colo, unde locuiesc eu acum.

Cu o mișcare a capului indică o bojdeucă aflată în vecinătatea terenului arabil, care-i înconjură.

– Ținea cheia în scriu, și cum scriul a fost moștenit pe rând de bunicul meu, de mama mea și de mine, cheia mi-a revenit odată cu mobila. Timp de treizeci sau patruzeci de ani, nimeni nu a cerut vreodată această cheie. Într-o bună zi am văzut-o, zăcând ruginită în colțișorul ei și, aflând că aparține acestei coloane, am luat-o și am urcat aici. Am rămas sus până când s-a lăsat întunericul și s-au ivit stelele, și în acea noapte am luat hotărârea să mă fac astronom. Acum câteva luni, când am terminat școala, am revenit în sat, și îmi mențin încă hotărârea de a deveni astronom.

După un timp, adăugă cu o voce scăzută:

– Nu tânjesc decât după rangul și slujba de astronom la Observatorul din Greenwich, dacă o să trăiesc s-o văd și pe asta. Poate că n-o să trăiesc.

– Nu văd de ce nutrești asemenea gânduri negre, răspunse Lady Constantine. Și cât timp ai de gând să faci din turnul ăsta observatorul dumitale?

– Încă un an – până când o să pot spune că m-am familiarizat cu tainele cerurilor. Ah, de-aș avea un ecuatorial¹ ca lumea.

– Ce-i ăsta?

– Un instrument necesar cercetărilor mele. Dar timpul e scurt și știința e infinită – cât e de infinită își pot da seama numai cei ce studiază astronomia – și poate că eu o să sfârșesc înainte de a-mi fi atins ținta.

¹ Lunetă cu un mecanism care-i permite să se rotească în jurul unei axe perpendiculare pe planul ecuatorului ceresc